

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОЦІНЮВАННЯ МОРАЛЬНОГО ДУХУ ОСОБОВОГО СКЛАДУ

Іллюк О. О. Людський фактор військових формувань: зміст оцінювання та прогнозування : монографія / О. О. Іллюк. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2012. – 252 с. URL: http://moemesto.ru/stav/file/15147666/Monohraf_Lyudskiy_factor.pdf

2.3. Практика роботи посадових осіб щодо оцінювання морального духу особового складу (зі змінами та уточненнями).

Оцінювання морального духу особового складу проводиться на основі його опитування.

Перед дослідженням морального духу особового складу, виготовляють питальники та бланки для позначення вибраних варіантів тверджень наведених у питальниках. Питальники виготовляють у кількості яка забезпечує одночасне опитування максимальної кількості респондентів. Ці питальники можна повторно використовувати для опитування інших груп військовослужбовців.

Для зручності користування кожний **питальник** (дод. 2.1) слід друкувати на одному аркуші А4, по дві сторінки з текстом на кожному боці аркуша. Назви питальників та зміст інструкції для респондентів набирають з одинарним міжрядковим інтервалом, шрифтом Times New Roman, розмір якого 13–14 pt. Порядкові номери факторів складників та зміст тверджень питальника набирають з одинарним міжрядковим інтервалом, шрифтом Times New Roman, розмір якого 12–13 pt без перенесення на іншу сторінку змісту тверджень кожного фактора. У результаті матимемо питальник на чотирьох сторінках одного аркуша А4 (буклет).

Бланки (дод. 2.2) для позначення вибраних варіантів тверджень доцільно скомпонувати по дві сторінки на одному аркуші А4, на кожній сторінці по три бланки. Назви бланків та пояснення щодо їх заповнення набирають з одинарним міжрядковим інтервалом, шрифтом Times New Roman, розмір якого 14 pt. Порядкові номери факторів складників, варіанти тверджень набирають з одинарним міжрядковим інтервалом, шрифтом Times New Roman, розмір якого 12 pt. Для зручності розрізання нижні (верхні) границі бланків доцільно позначати суцільними лініями чи крапками. Друкувати бланки слід так, щоб дві сторінки розміщувались на одному аркуші А4 і лише з одного боку. Після роздрукування і розрізування матимемо шість бланків для відповідей із одного аркуша А4. Таким чином виготовляють необхідну кількість бланків, із розрахунку по одному на кожного респондента.

Для проведення опитування особовий склад зосереджують у визначеному місці. Попередньо слід звернути увагу на наявність у респондентів письмового приладдя (кулькових ручок).

Після роздачі питальників і бланків для позначення вибраних варіантів тверджень, посадова особа, що проводить дослідження, дає усні пояснення. Особливу увагу звертають: на анонімність опитування; на форму позначення обраного варіанта твердження у бланку; на вибір не бажаного твердження, а такого, яке відображає реальний стан справ або свідому особисту позицію; на те, що будь-який обраний варіант твердження не є поганим чи добрим, він є нормальним.

Для опрацювання Бланків виготовляється **“Таблиця** результатів опитування щодо оцінювання морального духу особового складу” (дод. 2.3).

У назві всіх методичних матеріалів (питальників, бланків, таблиць, екранів) доцільно не вказувати їх призначення.

Опрацьовувати бланки краще всього вдвох. Один називає номер фактора (наприклад, 1.1, 1.2 та ін.) і вибраний респондентом варіант твердження (а, б, в, г), а інший ставить позначку (доцільніше вертикальну риску) у графі Таблиці **“Фіксування вибраних варіантів тверджень при опрацюванні бланків”**. Після опрацювання бланків позначки (вертикальні риси) у зазначеній графі Таблиці підсумовують і отриманий результат (наприклад, 2, 10, 25 та ін.) записують цифрами у графі **“Кількість осіб вибрали варіант”**.

Для скорочення часу на проведення необхідних розрахунків розроблено **“Програму автоматизованого розрахунку рівня морального духу особового складу”** (далі Програма) (дод. 2.4).

Програма складається з чотирьох аркушів, а саме: перший – **“Інструкція”**, другий – **“Вихідні дані”**, третій – **“Екран опитування”**, четвертий – **“Висновки”**. Назви аркушів висвітлюються у нижньому лівому куті екрана монітора комп’ютера після відкриття файлу, що містить зазначену Програму. Для роботи з будь-яким із зазначених аркушів на назві аркуша після відкриття файлу роблять один клік.

Після опрацювання бланків, результати із таблиці переносять на другий аркуш Програми у відповідні клітинки білого кольору за номерами факторів складників морального духу (наприклад, 1.1, 1.2, 1.3 та ін.) і вибраними респондентами варіантами тверджень (наприклад, а, б, в, г). Також заповнюють й інші клітинки (строки) у таблиці, розміщеній на другому аркуші Програми.

Після заповнення другого аркуша Програма в автоматизованому режимі виконує необхідні розрахунки і отримані показники рівнів складників морального духу та їх факторів фіксує на третьому аркуші **“Екран результатів опитування”**.

На четвертому аркуші, який має назву **“Висновки”**, позначену у нижньому лівому куті екрана монітора комп’ютера, в автоматизованому режимі висвітлюються: висновки за отриманими показниками рівня складників морального духу та загальним показником рівня морального духу особового складу, з вказівкою кваліфікаційного рівня (**“високий”**, **“середній”**, **“низький”**, **“загрозливий”**); їх діаграмне зображення; інтерпретація про готовність особового складу до виконання службово-бойових завдань і його застосування у елементах бойового порядку; посада, військове звання, прізвище та ініціали особи, яка проводила дослідження морального духу особового складу. Зазначені аркуші Програми можна роздрукувати. Результати оцінювання морального духу особового складу засвідчуються підписом посадової особи що проводила дослідження.

Програма у формі окремого файлу додається до **“Методики оцінювання морального духу особового складу”**.

Якщо для проведення розрахунків Програма не використовується (або з навчальною метою) то для оброблення результатів опитування необхідно виготовити **“Екран результатів опитування та розрахунків рівня морального духу особового складу”** (дод. 2.5). Для цього слід роздрукувати на принтері

(різографі) запропоновану форму Екрана по дві сторінки на одній стороні аркуші А4.

Опрацьовувати бланки краще всього вдвох. Один називає номер фактора (наприклад, 1.1, 1.2 та ін.) і вибраний респондентом варіант твердження (а, б, в, г), а інший ставить позначку (доцільніше вертикальну риску) у графі Екрана “Фіксування вибраних варіантів тверджень”.

Після опрацювання бланків позначки (вертикальні риси) у зазначеній графі Екрана підсумовують і отриманий результат (наприклад, 2, 10, 25 та ін.) записують цифрами у графі “Кількість осіб вибрали варіант”.

Потім отримані показники помножують на відповідний бал, позначений у графі Екрана “Бал за шкалою” (100, 67, 33, 0), і результат записують цифрами у графі “Бал за варіант”.

Для отримання результату за фактор складника морального духу всі бали за варіант одного фактора підсумовують і отриманий показник ділять на кількість осіб, що брали участь в опитуванні. Отриманий результат фіксують у графі “Рівень фактора”.

Показник кожного із п’яти складників морального духу визначається за сумою показників їх факторів, поділеною на кількість факторів того чи іншого складника. Отриманий результат записують у графу Екрана “Рівень складника”.

Для отримання загального показника рівня морального духу особового складу показник кожного складника морального духу помножують на відповідний коефіцієнт складника, зазначений у графі Екрана “Коефіцієнт складника” (1,2; 1,1; 0,85; 0,95; 0,9), отримані результати записують у графу “Складник з коефіцієнтом”, підсумовують і ділять на 5 (кількість складників морального духу). Отримана цифра є показником загального рівня морального духу особового складу підрозділу, її фіксують у графі “Рівень МД”.

У нижній частині Екрана розміщено дві таблиці. У одну записують відомості про підрозділ, час, місце проведення дослідження та ін. У другій фіксують бали за кожний складник та загальний рівень морального духу і класифікацію дослідженого їх рівня (високий, середній, низький, загрозливий), відповідно до визначених нормативних показників.

Особа, що проводила дослідження, результати оцінювання морального духу особового складу засвідчує своїм підписом, із зазначенням посади, військового звання, імені та прізвища.

ПИТАЛЬНИК № 1
(для всіх категорій особового складу)

Опитування проводиться з метою виявлення Вашого ставлення до деяких проблем. Пропонується ряд тверджень, Ваше завдання – вибрати один із запропонованих варіантів. Вибраний варіант (а, б, в, г) позначте кружком (о), галочкою (V) або знаком плюс (+) у бланку для відповіді. Відповідайте анонімно, прізвищ не вказуйте. Дякуємо за співробітництво.

Фактори	Зміст тверджень
1.1.	<p>а) вважаю себе українцем, будучи етнічним українцем за походженням чи громадянином України, готовий відстоювати свою національну гідність та національні інтереси;</p> <p>б) вважаю себе українцем, будучи етнічним українцем за походженням чи громадянином України, не готовий відстоювати свою національну гідність, але готовий захищати національні інтереси;</p> <p>в) вважаю себе українцем, будучи етнічним українцем за походженням чи громадянином України, але не готовий відстоювати свою національну гідність та національні інтереси;</p> <p>г) не вважаю себе українцем, будучи етнічним українцем за походженням чи громадянином України і не готовий відстоювати національну гідність та національні інтереси українців.</p>
1.2.	<p>а) моєю рідною мовою є українська; на службових заходах та в ході занять я завжди розмовляю українською мовою, в побуті переважно спілкуюся рідною мовою;</p> <p>б) моєю рідною мовою є українська; на службових заходах та в ході занять я переважно розмовляю українською мовою, але в побуті, в основному, спілкуюся іншими мовами;</p> <p>в) моєю рідною мовою є не українська; на службових заходах та в ході занять я переважно розмовляю українською мовою, але в побуті, як правило, спілкуюся іншими мовами;</p> <p>г) моєю рідною мовою є не українська; на службових заходах та в ході занять іноді розмовляю українською мовою; у побуті завжди спілкуюся іншими мовами.</p>
1.3.	<p>а) схвалюю здобуття українським народом незалежності, готовий захищати територіальну цілісність Української держави та український народ від протиправних посягань;</p> <p>б) не схвалюю здобуття українським народом незалежності, але готовий захищати територіальну цілісність Української держави та український народ від протиправних посягань;</p> <p>в) не схвалюю здобуття українським народом незалежності, не готовий захищати територіальну цілісність Української держави, але готовий захищати український народ від протиправних посягань;</p>

	г) не схвалюю здобуття українським народом незалежності, не готовий захищати територіальну цілісність Української держави та український народ від протиправних посягань.
2.1.	<i>Моє грошове забезпечення є:</i> а) великим; б) середнім; в) малим; г) мізерним.
2.2.	<i>Моє речове забезпечення є:</i> а) своєчасним і якісним; б) своєчасним, але неякісним; в) несвоєчасним, але якісним; г) несвоєчасним і неякісним.
2.3.	<i>Моє харчування є:</i> а) повноцінним і якісним; б) повноцінним, але неякісним; в) неповноцінним, але якісним; г) неповноцінним і неякісним.
2.4.	<i>Санітарно-побутові умови мого проживання є:</i> а) відмінними; б) добрими; в) задовільними; г) незадовільними.
2.5.	<i>Моє службове навантаження є:</i> а) нормальним; б) більш нормальним ніж ненормальним; в) більш ненормальним ніж нормальним; г) ненормальним.
3.1.	<i>На мою думку:</i> а) Президент України, Кабінет Міністрів України, Верховна Рада України працюють безконфліктно і злагоджено; б) Президент України працює злагоджено і безконфліктно лише з Кабінетом Міністрів України або Верховною Радою України; в) злагоджено і безконфліктно працюють Кабінет Міністрів України і Верховна Рада України; г) між Президентом України, Кабінетом Міністрів України та Верховною Радою України злагодженості і порозуміння в роботі немає.
3.2.	а) я довіряю Президенту України, Кабінету Міністрів України, Верховній Раді України; б) я довіряю Президенту України і Кабінету Міністрів України або Верховній Раді України; в) я довіряю лише одному із зазначених органів влади; г) я не довіряю ні Президенту України, ні Кабінету Міністрів України, ні Верховній Раді України.

3.3.	<p>а) я розумію і підтримую зовнішню і внутрішню політику держави;</p> <p>б) я розумію зовнішню і внутрішню політику держави, але підтримую лише внутрішню політику держави;</p> <p>в) я розумію зовнішню і внутрішню політику держави, але підтримую лише зовнішню політику держави;</p> <p>г) я не розумію і не підтримую як зовнішню, так і внутрішню політику держави.</p>
4.1.	<p><i>Сформованість громадської думки позитивного спрямування у колективі, в якому проходжу військову службу, з важливих питань життєдіяльності є:</i></p> <p>а) високою;</p> <p>б) середньою;</p> <p>в) задовільною;</p> <p>г) незадовільною.</p>
4.2.	<p><i>Під час перебування на службі у мене:</i></p> <p>а) завжди позитивний настрій;</p> <p>б) як правило, позитивний настрій;</p> <p>в) як правило, негативний настрій;</p> <p>г) завжди негативний настрій.</p>
4.3.	<p><i>У колективі, в якому проходжу службу є:</i></p> <p>а) багато позитивних традицій;</p> <p>б) багато позитивних традицій, але є незначна кількість негативних традицій;</p> <p>в) мало позитивних традицій та є незначна кількість негативних традицій;</p> <p>г) незначна кількість позитивних традицій та є багато негативних традицій.</p>
4.4.	<p><i>У колективі, в якому проходжу військову службу:</i></p> <p>а) нестатутні взаємовідносини між військовослужбовцями відсутні, а прямі начальники не ображають честь і гідність підлеглих;</p> <p>б) є окремі випадки нестатутних взаємовідносин між військовослужбовцями, а прямі начальники не ображають честь і гідність підлеглих;</p> <p>в) є періодичні факти нестатутних взаємовідносин між військовослужбовцями, та окремі випадки образи начальниками честі і гідності підлеглих;</p> <p>г) є систематичні факти нестатутних взаємовідносин між військовослужбовцями, та повсякденні випадки образи начальниками честі і гідності підлеглих.</p>
5.1.	<p><i>Авторитетність керівного складу.</i></p> <p>а) всі мої прямі начальники є для мене авторитетом;</p> <p>б) лише один мій прямий начальник не є для мене авторитетом;</p> <p>в) лише два мої прямі начальники не є для мене авторитетом;</p> <p>г) три і більше моїх прямих начальників не є для мене авторитетом.</p>

5.2.	<p><i>Рівень моєї професійної підготовки за посадою є:</i></p> <ul style="list-style-type: none">а) високим;б) середнім;в) задовільним;г) незадовільним.
5.3.	<p><i>Дотримання статутного порядку у підрозділі:</i></p> <ul style="list-style-type: none">а) порушень розпорядку дня немає, вимоги статутів у повсякденному житті виконуються;б) є незначні відхилення від виконання розпорядку дня, але вимоги статутів у повсякденній діяльності виконуються;в) є незначні відхилення від виконання розпорядку дня та вимог статутів у повсякденній діяльності;г) є систематичні, грубі порушення виконання розпорядку дня та вимог статутів у повсякденній діяльності.
5.4.	<p><i>Вважаю, що успіхи підрозділу, в якому проходжу військову службу, у службово-бойовій (навчально-бойовій) діяльності є:</i></p> <ul style="list-style-type: none">а) великими;б) середніми;в) незначними;г) малими.

БЛАНК № 1**для позначення вибраних варіантів тверджень**

Вибраний варіант твердження позначте кружком (о), галочкою (V)
або знаком плюс (+)

1	а	б	в	г	2	а	б	в	г	3	а	б	в	г	4	а	б	в	г	5	а	б	в	г
1.1.					2.1.					3.1.					4.1.					5.1.				
1.2.					2.2.					3.2.					4.2.					5.2.				
1.3.					2.3.					3.3.					4.3.					5.3.				
					2.4.										4.4.					5.4.				
					2.5.																			

БЛАНК № 1**для позначення вибраних варіантів тверджень**

Вибраний варіант твердження позначте кружком (о), галочкою (V)
або знаком плюс (+)

1	а	б	в	г	2	а	б	в	г	3	а	б	в	г	4	а	б	в	г	5	а	б	в	г
1.1.					2.1.					3.1.					4.1.					5.1.				
1.2.					2.2.					3.2.					4.2.					5.2.				
1.3.					2.3.					3.3.					4.3.					5.3.				
					2.4.										4.4.					5.4.				
					2.5.																			

БЛАНК № 1**для позначення вибраних варіантів тверджень**

Вибраний варіант твердження позначте кружком (о), галочкою (V)
або знаком плюс (+)

1	а	б	в	г	2	а	б	в	г	3	а	б	в	г	4	а	б	в	г	5	а	б	в	г
1.1.					2.1.					3.1.					4.1.					5.1.				
1.2.					2.2.					3.2.					4.2.					5.2.				
1.3.					2.3.					3.3.					4.3.					5.3.				
					2.4.										4.4.					5.4.				
					2.5.																			

БЛАНК № 1**для позначення вибраних варіантів тверджень**

Вибраний варіант твердження позначте кружком (о), галочкою (V)
або знаком плюс (+)

1	а	б	в	г	2	а	б	в	г	3	а	б	в	г	4	а	б	в	г	5	а	б	в	г
1.1.					2.1.					3.1.					4.1.					5.1.				
1.2.					2.2.					3.2.					4.2.					5.2.				
1.3.					2.3.					3.3.					4.3.					5.3.				
					2.4.										4.4.					5.4.				
					2.5.																			

ТАБЛИЦЯ № 1

результатів опитування

(підрозділ, військова частина, дата)

Складники	Фактори	Варіанти	Фіксування вибраних варіантів тверджень при опрацюванні питальників	Кількість осіб вибрали варіант	
1.	1.1	а			
		б			
		в			
		г			
	1.2	а			
		б			
		в			
		г			
	1.3	а			
		б			
		в			
		г			
2.	2.1	а			
		б			
		в			
		г			
	2.2	а			
		б			
		в			
		г			
	2.3	а			
		б			
		в			
		г			
	2.4	а			
		б			
		в			
		г			
	2.5	а			
		б			
		в			
		г			

3.	3.1	а			
		б			
		в			
		г			
	3.2	а			
		б			
		в			
		г			
	3.3	а			
		б			
		в			
		г			
4.	4.1	а			
		б			
		в			
		г			
	4.2	а			
		б			
		в			
		г			
	4.3	а			
		б			
		в			
		г			
	4.4	а			
		б			
		в			
		г			
5.	5.1	а			
		б			
		в			
		г			
	5.2	а			
		б			
		в			
		г			
	5.3	а			
		б			
		в			
		г			
	5.4	а			
		б			
		в			
		г			

ТАБЛИЦЯ № 1 результатів опитування

(підрозділ, військова частина, дата)

Складники	Фактори	Варіанти	Фіксування вибраних варіантів тверджень при опрацюванні питальників	Кількість осіб вибрали варіант
1.	1.1	а		
		б		
		в		
		г		
	1.2	а		
		б		
		в		
		г		
	1.3	а		
		б		
		в		
		г		
2.	2.1	а		
		б		
		в		
		г		
	2.2	а		
		б		
		в		
		г		
	2.3	а		
		б		
		в		
		г		
	2.4	а		
		б		
		в		
		г		
2.5	а			
	б			
	в			
	г			

3.	3.1	а		
		б		
		в		
	3.2	а		
		б		
		в		
	3.3	а		
		б		
		в		
4.	4.1	а		
		б		
		в		
	4.2	а		
		б		
		в		
	4.3	а		
		б		
		в		
	4.4	а		
		б		
		в		
5.	5.1	а		
		б		
		в		
	5.2	а		
		б		
		в		
	5.3	а		
		б		
		в		
	5.4	а		
		б		
		в		

ПРОГРАМА
автоматизованого розрахунку рівня морального духу
особового складу
(в Excel)

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://moemesto.ru/stav/file/15156500/Prohram_rozrakhunku_moralnoho_dukhu.xls

ЕКРАН № 1
результатів опитування та розрахунків морального духу особового складу

(підрозділ, військова частина)

Складники	Фактори	Варіанти	Фіксування вибраних варіантів тверджень	Кількість осіб вибрали варіант	Бал за шкалою	Бал за варіант	Рівень фактора	Рівень складника	Коефіцієнт складника	Складник з коефіцієнтом	Рівень МД	
1.	1.1	а			100				1,2			
		б			67							
		в			33							
		г			0							
	1.2	а				100						
		б				67						
		в				33						
		г				0						
	1.3	а				100						
		б				67						
		в				33						
		г				0						
2.	2.1	а			100				1,1			
		б			67							
		в			33							
		г			0							
	2.2	а				100						
		б				67						
		в				33						
		г				0						
	2.3	а				100						
		б				67						
		в				33						
		г				0						
	2.4	а				100						
		б				67						
		в				33						
		г				0						
	2.5	а				100						
		б				67						
		в				33						
		г				0						
3.	3.1	а			100				0,85			
		б			67							
		в			33							
		г			0							
	3.2	а				100						
		б				67						
		в				33						
		г				0						
	3.3	а				100						
		б				67						
		в				33						
		г				0						

4.	4.1	а		100		0,95		
		б		67				
		в		33				
		г		0				
	4.2	а		100				
		б		67				
		в		33				
		г		0				
	4.3	а		100				
		б		67				
		в		33				
		г		0				
	4.4	а		100				
		б		67				
		в		33				
		г		0				
5.	5.1	а		100		0,9		
		б		67				
		в		33				
		г		0				
	5.2	а		100				
		б		67				
		в		33				
		г		0				
	5.3	а		100				
		б		67				
		в		33				
		г		0				
	5.4	а		100				
		б		67				
		в		33				
		г		0				

З'єднання (навчальний заклад)	Частина (факультет)	Підрозділ (навчальна група)	Опитано	Дата	Час	Місце

Класифікація рівня морального духу за отриманими показниками	Порядковий номер складника морального духу та загальний рівень морального духу		Висновки щодо рівня складників МД та загального РМД за отриманими показниками	
			Бали	Класифікація
– “високий”, якщо РМД [100...67,1]; – “середній”, якщо РМД [67...50,1]; – “низький”, якщо РМД [50...33,1]; – “загрозливий”, якщо РМД [33...0].	1.	Ідейний		
	2.	Економічний		
	3.	Політичний		
	4.	Соціально- психологічний		
	5.	Адміністративний		
	Загальний РМД			

Оцінювання морального духу особового складу проводив

(посада)

(військове звання, підпис, ім'я та прізвище)